

14 Червня

Всесвітній день донора

*«Будь там для когось іншого.
Здай кров.
Поділися життям».*
(Гасло цього річного Дня)

World Donor Day

Матеріал підготувала
М. І. Шпукал, бібліотекар I категорії

Про донорство у датах

1628 р.	<i>В. Харві відкрив принцип кровообігу.</i>
1656 р.	<i>Крістофер Рен використав як ін'єкційну голку, пташине перо, а замість шприца – міхури риб і тварин.</i>
1666 р.	<i>Англієць Р. Лоуер здійснив переливання крові між двома собаками.</i>
1667 р.	<i>Француз Жан Батіст Дені перлив кров від вівці до людини.</i>
1818 р.	<i>Англієць Дж. Бланделл здійснив перше переливання крові від чоловіка до дружини. Жінка мала всі шанси померти від післяпологової кровотечі, проте завдяки сміливому експерименту була врятована.</i>
1832 р.	<i>Російський акушер Г. Вольф повторив успішний досвід переливання крові від людини до людини. Породілля також була врятована</i>
1900 р.	<i>Карл Ландштейнер відкрив три групи крові, за що через 30 років отримав Нобелівську премію. А через рік його колеги додають до вже існуючого списку четверту групу.</i>
1907 р.	<i>Гектоен припустив, що переливання крові будуть безпечнішими, якщо перед цим робити тест на сумісність. Тоді ж було визначено, що кров передається спадково. Через деякий час учені відкрили інформацію про універсальність першої групи крові.</i>
1912 р.	<i>Виведено поняття універсального донора (перша група крові) та універсального реципієнта (4-та група).</i>
1914 р.	<i>Рік відзначився важливим проривом у галузі переливання крові. Було віднайдено антикоагулянти, які давали можливість заморожувати кров.</i>

Історія донорства крові

Ще в давнину люди намагалися лікуватися кров'ю тварин. У творах давньогрецького поета Гомера йдеться про те, що Одисей давав пити кров тінням підземного царства, щоб повернути їм свідомість. Гіппократ рекомендував хворим, які страждали захворюваннями з порушенням психіки, пити кров здорових людей. Вказівки про подібне лікування кров'ю є в творах Плінія і Цельса. Вони повідомляли про те, що хворі на епілепсію і люди похилого віку пили кров вмираючих гладіаторів.

Крові приписували омолоджуючу дію. Так, наприклад, в Римі старезний Папа Інокентій VIII лікувався кров'ю, взятою від трьох хлопчиків 10 років. Проте лікування не допомогло, і незабаром папа помер.

Рис. 1 - переливання крові в 17 столітті. 1 - у пацієнта випускають кров із правої руки і зливають в посуд, 2 - кров ягнят переливають із сонної артерії, 3 - лікар наближає до переливання, 4 - хірург контролює кровопускання (From: Lampewerde 1671)

Перші спроби переливання
крові від тварини до людини

Смерть папи Інокентія VIII
від переливання крові

Єлизавета Баторі приймає
кроваву ванну

Було встановлено, що і від людини людині переливати кров можна тільки за певними показаннями, так як кров різних людей теж не завжди буває сумісною. Виявилося, що ускладнення при переливанні крові тварин людині відбуваються тому, що сироватка крові людини склеює і руйнує кров'яні тільця тварин.

Інструменти для переливання крові Джеймса Бланделла, Science Museum/Global Look Press

Успішне переливання від чоловіка до дружини

Використовуючи ці дані, віденський бактеріолог **К. Ландштейнер (1901 р.)** і польський лікар **Я. Янський (1907р.)** відкрили закони склеювання еритроцитів однієї людини сироваткою іншої і встановили, що за властивостями крові все людство можна розділити **на 4 групи: O (I), A (II), B (III), AB (IV).**

Перше переливання з урахуванням груп сумісності провів у **1909 р.** американський хірург **Дж. Крайл.** Це відкриття різко зменшило кількість ускладнень.

У **1940 р.** був встановлений **резус-фактор (Rh-фактор) позитивний і негативний**, названий так за назвою мавп, у яких було виявлено наявність антигену в еритроцитах.

Як зародився День донора крові

Свято встановлено на **58-й** сесії Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я в Женеві (Швейцарія) – схвалена резолюція про заснування **Всесвітнього дня донора крові 14 червня**, оскільки цього дня народився лауреат Нобелівської премії **Карл Ландштайнер**, вчений, який відкрив групи крові людини і цим поклав початок переливанню крові.

Чому важливо здавати кров: За статистикою, кожен третій житель нашої планети потребує донорської крові.

Її переливання часто необхідне :

- жінкам із ускладненнями вагітності,
- дітям з тяжкою анемією,
- людям, що дістали важкі травми внаслідок нещасних випадків або природних катастроф,
- всім, кому призначено складні медичні процедури і хірургічні операції.

Всесвітня асамблея охорони здоров'я
в Женеві, архівне фото.
Фото з відкритих джерел

Донорська кров потрібна **для регулярного переливання людям**, які страждають такими захворюваннями, як **таласемія та серповидноклітинна анемія**, а також для приготування таких продуктів, як **фактори згортання крові** для людей, хворих на **гемофілію**.

Однак кров можна зберігати лише протягом обмеженого періоду часу. Для того, щоб донорська кров була доступна завжди і скрізь, де вона необхідна, її має регулярно добровільно і безоплатно здавати достатня кількість здорових людей.

Як підготуватися до здачі крові

Фото з відкритих джерел

Перше. Напередодні варто відмовитися від жирної, смаженої, гострої і копченої їжі, молочних продуктів і яєць. Замість цього рекомендується солодкий чай, компот, хліб, сухарі, сушка, відварні крупи, макарони на воді без масла, соки, морси, компоти, мінеральна вода, овочі, фрукти (крім бананів). Вранці обов'язково потрібно легко поснідати.

Друге. Не вживати алкоголь та енергетичні напої за 48 годин (2 доби) до процедури здачі крові, лікарські засоби за 72 години (3 доби), не палити протягом двох годин до процедури і 2-3 години після.

Третє. Після здачі крові відпочити протягом 10 хвилин, з'їсти легку їжу і випити солодкий чай. Протягом наступних дванадцяти годин уникати інтенсивних фізичних навантажень.

Цікаві факти про кров:

- ❖ кров містить **4 компоненти**: еритроцити, тромбоцити, плазма та криопреципітат.
- ❖ одна доза донорської крові може врятувати **3 життя**!
- ❖ **450-470 мл крові** можна здати за раз.
- ❖ донація крові триває не більше **10 хвилин**.
- ❖ еритроцити можуть зберігатись протягом **42 днів**, а плазма до **1 року**.
- ❖ тромбоцити можуть зберігатись тільки при кімнатній температурі, і не більше **5 днів**.

Хто не може бути донором крові

Важливо пам'ятати, що ніколи не зможуть здавати кров люди, які хворіють (або хворіли раніше):

- на ВІЛ-інфекцію,
- гепатит,
- онкологічними захворюваннями,
- хворобами крові.

Також не можна бути донором крові після деяких процедур і тимчасових захворювань:

- після ГРВІ, грипу або простудних захворювань,
- прийому антибіотиків кров можна здавати через місяць;
- після видалення зуба – через 10 днів;
- після татуювання, пірсингу, лікування голковколанням, вагітності – через рік;
- після годування грудьми – через 3 місяці;
- після припинення менструації – через 5 днів.

У фонді бібліотеки:

Олейник С. Ф. Переливание крови в России и СССР (материалы к истории, методике и технике) / С. Ф. Олейник. - Киев : Гос. мед. изд-во УССР, 1955. - 418 с.

Прокоп О. Группы крови человека : пер. с нем. / О. Прокоп, В. Гелер. - Москва : Медицина, 1991. - 511 с.

Шевченко Ю. Л. Безопасное переливание крови : рук. для врачей / Ю. Л. Шевченко, Е. Б. Жибурт. - Санкт-Петербург : Питер, 2000. - 308 с. - (Современная медицина).

Переливание крови (история, биологические аспекты, факторы совместимости, осложнения) : монография / П. М. Перехрестенко [и др.]. ; Ин-т гематологии и трансфузиологии АМНУ. - Киев : Здоров'я, 2008.

Користь донації для донорів

❖ **Покращує серцево-судинне здоров'я.** Як відомо, в'язкість крові є однією з основних причин серцево-судинних захворювань. Ви можете зменшити в'язкість крові, регулярно здаючи кров. Крім цього, донорство зменшить кількість заліза, що окислюється у вашій крові. Велика кількість заліза погіршує стан серцево-судинної системи.

❖ **Знижує ризик розвитку серцевих нападів та інсультів.** Науковці виявили, що люди віком від 43 до 61 років мали менше серцевих нападів та інсультів, якщо здавати кров кожні шість місяців.

❖ **Знижує ризик розвитку раку.** Зменшення кількості заліза в організмі може мінімізувати ризик появи раку.

❖ **Спалює калорії.** Донор, що регулярно здає кров, втрачає приблизно **650 калорій** за одну донацію, але це не слід розглядати як план «схуднення будь-якими способами». Аби стати донором, треба мати вагу більшу за **50 кг** і підтримувати здоровий рівень заліза в організмі.

❖ **Безкоштовний аналіз крові.** В рамках донації донори проходять безкоштовний тест на сифіліс, ВІЛ, гепатити та інші захворювання.

У фонді бібліотеки:

Барышев Б. А. Кровезаменители : справ. для врачей / Б. А. Барышев. - Санкт-Петербург : Человек, 2001. - 96 с.

Шевченко Ю. Л. Кардиохирургическая трансфузиология / Ю. Л. Шевченко, С. А. Матвеев, А. В. Чечеткин. - Москва : Классик-Консалтинг, 2000. - 128 с.

Мошко Ю. О. Кріоконсервування сироватки кордової крові, визначення її біологічної активності та клінічної ефективності в терапії хронічних сальпінгоофоритів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мед. наук : [спец.]14.01.35 "Кріомедицина" : захист 21.10.2003 / Ю. О. Мошко ; Ін-т проблем кріобіології і кріомедицини. - Харків : [б. в.], 2003. - 20 с.

У фонді бібліотеки:

Орлик В. В. Основи трансфузійної медицини : [навч. посіб.] / В. В. Орлик. - Львів : Кварт, 2012. - 446 с.

Імунологічні критерії відбору донорів крові та її компонентів : (метод. рек.) (119.15/240.15) / А. С. Тимченко [та ін.] ; Ін-т гематології та трансфузіології НАМНУ, Харків. МА післядипломної освіти, Харків. нац. мед. ун-т. - Київ : [б. в.], 2016. - 16 с.

Оптимізація методів заготівлі та умов зберігання плазми свіжозамороженої : (метод. рек.) (120.15/241.15) / А. С. Тимченко [та ін.] ; Ін-т гематології та трансфузіології НАМНУ, Укр. центр НМІ та патентно-ліцензійної роботи. - Київ : [б. в.], 2016. - 16 с.

Національне керівництво з виробничої трансфузіології для закладів, підрозділів та лабораторій служби крові / А. С. Тимченко [та ін.] ; Ін-т гематології та трансфузіології НАМНУ, Харків. МА післядипломної освіти, Харків. обл. центр служби крові. - Харків : Золоті сторінки, 2015. - 335 с. : іл., табл.

Технологія одержання та контроль якості антимінінгокової і антистафілокової плазми : (метод. рек.) / Ін-т гематології та трансфузіології НАМНУ ; уклад. Л. В. Назарчук [и др.]. - Київ : [б. в.], 2014. - 28 с.

Організація системи управління запасами компонентів крові : (метод. рек.) (123.16/222.16) / Укр. центр НМІ та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України, Нац. МА післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика МОЗ України, Ін-т стратегічних досліджень МОЗ України ; уклад. Г. О. Слабкий [та ін.]. - Київ : [б. в.], 2016. - 29 с. - Рек. до друку рішенням Вченої ради Укр. ін-та стратегічних досліджень МОЗ України, протокол № 9 від 28 верес. 2016 р.

Організація проведення аудиту використання компонентів і препаратів крові : (метод. рек.) (124.16/223.16) / Укр. центр НМІ та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України, Ін-т стратегічних досліджень МОЗ України, Житомир. ін-т медсестринства ; уклад.: Г. О. Слабкий, В. Й. Шатило, А. М. Чугрієв. - Київ : [б. в.], 2016. - 33 с. - Рек. до друку рішенням Вченої ради Укр. ін-та стратегічних досліджень МОЗ України, протокол № 9 від 28 верес. 2016 р. та інші.

Використані джерела :

- **Переливання крові** [Електронний ресурс] : // Вікіпедія : [сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Переливання_крові (дата звернення: 04.06.2019). – Назва з екрана.
- **Донорство крові та її компонентів** // Юридична енциклопедія : [в 6-ти т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.] — К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 2 : Д — Й. — 744 с. — ISBN 966-7492-00-8.

- **Історія донорства крові** [Електронний ресурс] : // Кровопедія : [сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://donor.ua/pages> (дата звернення: 04.06.2019). – Назва з екрана.
- **СЬОГОДНІ – ДЕНЬ ДОНОРА. 8 ФАКТІВ ПРО СПРАВУ, ЩО РЯТУЄ ЖИТТЯ, 2016** [Електронний ресурс] : // Твоє місто : [сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://tvoemisto.tv/news/sogodni_den_donora_8_faktiv_pro_spravu_scho_ryatuie_zh_yttya_78820.html (дата звернення: 04.06.2019). – Назва з екрана.
- **Користь донації для донорів** [Електронний ресурс] : // Кровопедія : [сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://donor.ua/pages> (дата звернення: 04.06.2019). – Назва з екрана.

Добровольці здають кров для поранених в АТО (Центр крові Національного військово-медичного клінічного центру)

